

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про систему охорони психічного здоров'я в Україні

Цей Закон визначає правові, організаційні, економічні та соціальні засади системи охорони психічного здоров'я в Україні, регулює суспільні відносини у цій сфері з метою забезпечення доступності, якості послуг, дотримання прав людей з психічними розладами, іншими проблемами, що стосуються психічного здоров'я, запобігання виникненню психічних розладів, сприяння досягненню психологічного благополуччя та розвитку людини, усунення факторів, що негативно впливають на психічне здоров'я.

Розділ I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Визначення термінів

1. У цьому Законі наведені нижче терміни вживаються в такому значенні:

1) допомога у сфері психічного здоров'я - будь-які дії, спрямовані на профілактику або лікування психічних розладів, подолання складних життєвих обставин чи вирішення інших проблем, що стосуються психічного здоров'я, збереження і відновлення психічних функцій, працездатності та соціальної активності людини, досягнення психологічного благополуччя, види яких визначені цим Законом;

2) інші проблеми, що стосуються психічного здоров'я, - психосоціальні, емоційні, поведінкові труднощі, які не відповідають діагностичним критеріям психічних розладів, але можуть бути супутніми при психічних розладах, або які можуть бути викликані складними життєвими обставинами, стресом чи іншими чинниками;

3) надавач послуг у сфері психічного здоров'я - фахівець у сфері психічного здоров'я, зареєстрований у встановленому порядку як фізична особа - підприємець, або юридична особа незалежно від форми власності та організаційно-правової форми, з якою перебувають у трудових або договірних відносинах фахівці у сфері психічного здоров'я. До надавачів послуг також належать фахівці у сфері психічного здоров'я, які проходять військову (спеціальну) службу на посадах у структурних підрозділах психологічної служби складових сектору безпеки та оборони України;

4) охорона психічного здоров'я - система заходів, спрямованих на збереження і відновлення психічних функцій, профілактику психічних розладів, інших проблем, що стосуються психічного здоров'я, оптимальної працездатності та соціальної активності людини, досягнення і підтримання психологічного благополуччя;

5) послуга у сфері психічного здоров'я - визначений відповідним договором обсяг допомоги у сфері психічного здоров'я, який оплачується її замовником. Замовником такої послуги можуть бути центральні та/або місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, юридичні та фізичні особи, у тому числі її отримувач;

6) психічне здоров'я - складова загального здоров'я та стан благополуччя, а не лише відсутність психічних та поведінкових розладів, за якого кожна особа може реалізувати власний потенціал, впоратися із життєвими труднощами, продуктивно і плідно навчатися та працювати, а також робити внесок у життя своєї спільноти;

7) психологічне благополуччя - суб'єктивне відчуття особи щодо досягнення оптимального психічного функціонування, що включає відчуття задоволення якістю власного життя, цілеспрямованості та сенсу життєвих подій, вибір дієвих стратегій реалізації особистісного потенціалу, оптимальний рівень психологічної стійкості і адаптивності у подоланні життєвих труднощів;

8) супервізія - професійна підтримка фахівців у сфері психічного здоров'я, спрямована на подолання професійних труднощів, аналіз та усунення недоліків у роботі, вдосконалення її організації, мотивування до професійного розвитку, забезпечення дотримання етичних норм та стандартів надання послуг у сфері психічного здоров'я, запобігання професійному вигоранню, забезпечення емоційної підтримки;

9) фахівці у сфері психічного здоров'я - фізичні особи, які надають допомогу у сфері психічного здоров'я, мають відповідну освіту, володіють необхідними для цього професійними знаннями та навичками, а також відповідають встановленим законодавством вимогам щодо атестації та/або сертифікації. Перелік професій фахівців у сфері психічного здоров'я затверджується Кабінетом Міністрів України.

2. Інші терміни вживаються в цьому Законі у значеннях, наведених у Цивільному кодексі України, Основах законодавства України про охорону здоров'я, законах України "Про психіатричну допомогу", "Про соціальні послуги", "Про реабілітацію у сфері охорони здоров'я", "Про систему громадського здоров'я", інших законодавчих актах України.

Стаття 2. Законодавство у сфері охорони психічного здоров'я

1. Законодавство у сфері охорони психічного здоров'я складається з Конституції України, Основ законодавства України про охорону здоров'я, законів України "Про психіатричну допомогу", "Про соціальні послуги", "Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні", "Про

реабілітацію у сфері охорони здоров'я", "Про систему громадського здоров'я", "Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей", цього Закону, інших нормативно-правових актів, прийнятих відповідно до них.

2. Якщо міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, встановлені інші правила, ніж передбачені законодавством у сфері охорони психічного здоров'я, застосовуються правила міжнародного договору.

Стаття 3. Державна політика у сфері охорони психічного здоров'я

1. Метою державної політики у сфері охорони психічного здоров'я є створення умов для зміцнення психічного здоров'я, сприяння психологічному благополуччю населення, запобігання психічним розладам, забезпечення відновлення осіб, які мають психічні розлади, шляхом надання своєчасних комплексних, науково обґрунтованих і якісних послуг у цій сфері, координування діяльності суб'єктів охорони психічного здоров'я.

2. Державна політика у сфері охорони психічного здоров'я реалізується з дотриманням принципів:

1) міжсекторної співпраці, ефективного розподілу повноважень і відповідальності між органами державної влади, органами місцевого самоврядування;

2) рівного доступу до допомоги у сфері психічного здоров'я;

3) пріоритетності запобігання і своєчасного реагування;

4) орієнтації на потреби людини;

5) комплексного та інтегрованого підходу до надання допомоги у сфері психічного здоров'я;

6) дестигматизації, запобігання і подолання соціальної ізоляції, недопущення дискримінації;

7) підвищення стійкості та інклюзивності спільнот і громад;

8) залучення сім'ї та громади до реалізації програм психічного здоров'я;

9) наукової обґрунтованості, що базується на результатах наукових досліджень і найкращих міжнародних практиках;

10) раціонального використання ресурсів для реалізації програм і заходів у сфері психічного здоров'я.

3. Основними завданнями державної політики у сфері охорони психічного здоров'я є:

1) утвердження прав людини, гарантування її безпеки, захист честі і гідності;

2) розроблення і виконання програм профілактики психічних розладів, інших проблем, що стосуються психічного здоров'я, підтримання психологічного благополуччя населення;

3) поширення доступної інформації та проведення просвітницьких заходів щодо психічного здоров'я;

4) розвиток і вдосконалення медичної та соціальної інфраструктури для надання послуг у сфері психічного здоров'я;

5) сприяння інклюзивності, створення безбар'єрного середовища, сприяння адаптації та інтеграції в суспільство осіб, які мають психічні розлади, інші проблеми, що стосуються психічного здоров'я;

6) сприяння реформуванню системи інституційного догляду і формуванню інклюзивних систем підтримки на рівні громад;

7) усунення стигматизації та дискримінації, забезпечення рівних прав у сфері психічного здоров'я, сприяння зменшенню ізоляції та обмеження свободи, зменшення використання примусу людини до обстеження та лікування;

8) забезпечення ефективної системи управління якістю допомоги у сфері психічного здоров'я;

9) запровадження та активний розвиток підходів, заснованих на стандартах і практиках, які мають наукове визнання і доказовість;

10) залучення отримувачів допомоги у сфері психічного здоров'я до прийняття рішень щодо надання їм необхідних видів послуг у сфері психічного здоров'я;

11) сприяння поверненню людини, яка має психічні розлади, до самостійного життя у суспільстві, зокрема можливості виконувати повсякденну побутову діяльність і задовольняти потреби без допомоги інших осіб;

12) розвиток системи довготривалого догляду і паліативної допомоги, забезпечення соціальної підтримки і захисту прав осіб, які мають психічні розлади, інші проблеми, що стосуються психічного здоров'я;

13) координація діяльності суб'єктів у цій сфері між собою та з іншими напрямами політики держави, включно з економічною й соціальною, сприяння розвитку дієвих шляхів перенаправлення між службами та відомствами;

14) підготовка кадрів та розвиток кадрового потенціалу надавачів послуг у сфері психічного здоров'я з урахуванням потреб сфери психічного здоров'я;

15) фінансування і підтримка наукових досліджень та впровадження міжнародних стандартів допомоги у сфері психічного здоров'я;

16) сприяння системі професійного саморегулювання фахівців у сфері психічного здоров'я, а також підтримка їх організацій.

Стаття 4. Права і обов'язки осіб у сфері охорони психічного здоров'я

1. Особи, яким надається допомога у сфері психічного здоров'я, їхні законні представники мають право:

1) отримувати своєчасні, відповідні та якісні послуги та допомогу у сфері психічного здоров'я, які відповідають їхнім потребам і мають доведену ефективність;

2) вільно обирати з урахуванням спеціалізації надавачів послуг, фахівців у сфері психічного здоров'я;

3) отримувати достовірну і повну інформацію про стан психічного здоров'я, права, пов'язані з наданням допомоги у сфері психічного здоров'я, умови, способи та форми надання такої допомоги;

4) надавати письмову згоду чи незгоду на надання послуг у сфері психічного здоров'я, отримувати незалежну допомогу при прийнятті рішень з питань надання таких послуг, крім випадків, визначених законодавством;

5) ознайомлюватися з документами, що стосуються їхнього психічного здоров'я, крім випадків, визначених законодавством;

6) брати участь у прийнятті рішень на рівні держави та на місцевому рівні з питань, що стосуються реалізації права на підтримку психічного здоров'я;

7) брати участь у визначенні методів і заходів надання допомоги у сфері психічного здоров'я, крім випадків, визначених законодавством.

2. Усі втручання у сфері психічного здоров'я здійснюються з дотриманням правил етичної поведінки, із застосуванням науково обґрунтованих методів, з максимальним рівнем захисту прав та гідності осіб, які потребують допомоги у сфері психічного здоров'я.

3. Для запобігання стигматизації осіб, які мають психічні розлади, інші проблеми, що стосуються психічного здоров'я, органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування проводять просвітницькі заходи щодо психічного здоров'я.

4. Особи, які стали об'єктом дискримінації чи стигматизації, та особи, права і свободи яких у сфері психічного здоров'я порушені, мають право на безоплатну правничу допомогу відповідно до Закону України "Про безоплатну правничу допомогу".

5. Особи, які винні у порушенні вимог законодавства щодо недопущення дискримінації та стигматизації осіб, які мають психічні розлади, інші проблеми, що стосуються психічного здоров'я, несуть відповідальність згідно із законодавством. Держава забезпечує ефективне здійснення контролю за додержанням прав і обов'язків осіб у сфері охорони психічного здоров'я.

6. Особи, яким надаються послуги у сфері психічного здоров'я, їхні законні представники, члени їхніх сімей при отриманні таких послуг зобов'язані:

1) піклуватися про своє психічне здоров'я;

2) виконувати настанови, інструкції, рекомендації фахівців у сфері психічного здоров'я.

Стаття 5. Конфіденційна інформація та захист персональних даних

1. Надавачі послуг у сфері психічного здоров'я зобов'язані виконувати вимоги законодавства щодо захисту персональних даних, захисту конфіденційної інформації про особу, а також збереження державної та лікарської таємниці у випадках, визначених **Основами законодавства України про охорону здоров'я, законами України "Про державну таємницю", "Про психіатричну допомогу"**.

Надавачі послуг у сфері психічного здоров'я зобов'язані забезпечувати збереження та нерозголошення інформації, отриманої у зв'язку з наданням допомоги у сфері психічного здоров'я, крім випадків, визначених законом, та не використовувати таку інформацію на свою користь чи на користь третіх осіб.

2. Фахівці у сфері психічного здоров'я можуть використовувати інформацію про отримувачів послуг у сфері психічного здоров'я у своїй професійній та науковій діяльності, у публікаціях і публічних виступах, за умови що така інформація не дає змоги ідентифікувати особу та за наявності письмової згоди відповідної особи або її законного представника.

Стаття 6. Окремі напрями охорони психічного здоров'я

1. З метою зміцнення психологічного благополуччя та підтримки психічного здоров'я населення забезпечується розвиток таких напрямів охорони психічного здоров'я:

1) охорона психічного здоров'я осіб з психічними розладами;

2) охорона психічного здоров'я дітей та молоді, розвиток яких відповідає або не відповідає соціально-психологічному нормативу;

3) психологічна підтримка (психологічне забезпечення) військовослужбовців, співробітників (працівників) складових сектору безпеки та оборони України;

4) охорона психічного здоров'я ветеранів війни, членів їхніх сімей;

5) охорона психічного здоров'я внутрішньо переміщених осіб та інших осіб, які зазнали негативного впливу внаслідок збройного конфлікту та/або тимчасової окупації частини території України, у тому числі громадян України, позбавлених свободи з політичних мотивів за рішенням органів влади російської федерації, та членів їхніх сімей;

6) охорона психічного здоров'я матері і дитини;

7) охорона психічного здоров'я осіб з інвалідністю;

8) охорона психічного здоров'я осіб, які мають гострі та хронічні хвороби, а також невиліковні захворювання;

9) надання допомоги особам з розладами, пов'язаними із вживанням психоактивних речовин, іншими видами залежності та проявами залежної (адиктивної) поведінки;

10) запобігання самогубствам;

11) охорона психічного здоров'я у системі освіти;

12) охорона психічного здоров'я в закладах охорони здоров'я Державної кримінально-виконавчої служби України;

13) охорона психічного здоров'я осіб, які притягуються до адміністративної або кримінальної відповідальності;

14) охорона психічного здоров'я осіб похилого віку;

15) допомога особам, які проживають з особою, яка має психічні розлади, іншим отримувачам послуг у сфері психічного здоров'я.

2. Психологічна підтримка (психологічне забезпечення) військовослужбовців, поліцейських, осіб рядового та начальницького складу служби цивільного захисту та інших співробітників (працівників) складових сектору безпеки та оборони України здійснюється відповідно до законодавства.

Стаття 7. Державні та місцеві гарантії у сфері охорони психічного здоров'я

1. Державні гарантії у сфері охорони психічного здоров'я ґрунтуються на засадах справедливого і неупередженого розподілу публічних коштів та інших ресурсів для забезпечення визначених державою заходів.

2. Державні гарантії у сфері охорони психічного здоров'я є складовою державних гарантій у сфері соціальної та ветеранської політики, охорони здоров'я, освіти, охорони дитинства та в інших сферах.

3. Органи місцевого самоврядування в межах своєї компетенції затверджують та виконують місцеві програми розвитку у сфері психічного здоров'я, надання населенню послуг у сфері психічного здоров'я, реалізують інші повноваження, визначені законом.

Стаття 8. Принципи охорони психічного здоров'я

1. Охорона психічного здоров'я ґрунтується на таких принципах:

1) людиноцентричність - орієнтація на потреби, цінності та інтереси конкретної людини під час прийняття рішень, надання послуг та розроблення політик;

2) недопущення дискримінації, запобігання стигматизації та повага до всіх людей незалежно від стану їхнього психічного здоров'я;

3) міжсекторальний підхід, що базується на співпраці та партнерстві відомств і організацій, що представляють державний, комерційний та громадський сектори;

4) співпраця різних фахівців у сфері психічного здоров'я, надавачів послуг, отримувачів допомоги у сфері психічного здоров'я, членів їхніх сімей, їхніх законних представників для створення комплексної мережі підтримки, партнерство з особами, які мають досвід психічних розладів;

5) підхід, що базується на сильних сторонах, - орієнтація на виявлення і розвиток позитивних якостей і ресурсів осіб, які мають психічні розлади, інші проблеми, що стосуються психічного здоров'я, підвищення рівня життєстійкості та переорієнтацію таких осіб із проблем і обмежень на потенціал і можливості особи або групи осіб;

6) застосування біопсихосоціальної моделі, що передбачає мультидисциплінарний та індивідуальний підходи до надання послуг у сфері психічного здоров'я і визначення людини як цілісного організму, в якому біологічні, психологічні та соціальні чинники перебувають у постійному взаємозв'язку;

7) наукова обґрунтованість та доведена ефективність - застосування тих форм, методів та засобів надання допомоги у сфері психічного здоров'я, що мають наукове підґрунтя, підтверджені даними наукових досліджень і були апробовані у практичній діяльності;

8) забезпечення рівного доступу до різноманітної, якісної, особистісно-орієнтованої, заснованої на дотриманні прав людини підтримки психічного здоров'я незалежно від місця перебування особи чи життєвих обставин;

9) повага до правоздатності людини і її вільної інформованої згоди, підтримка у прийнятті рішень щодо надання допомоги, наскільки це можливо, а також неприпустимості застосування примусу при прийнятті рішень щодо надання допомоги у сфері психічного здоров'я;

10) травма-інформований підхід, що передбачає визнання впливу, який психічна травма або потенційно травматична подія справляє на життя людини, з метою створення безпечного середовища і уникнення повторної травматизації;

11) інклюзивний підхід, що передбачає підтримку участі осіб, які мають психічні розлади, інші проблеми, що стосуються психічного здоров'я, у всіх аспектах життя громади, суспільства, а також наближення послуг у сфері психічного здоров'я до місця проживання отримувача;

12) системність - забезпечення передачі та обміну інформацією про отримувача допомоги у сфері психічного здоров'я між фахівцями з метою збереження послідовності та безперервності надання такої допомоги.

Стаття 9. Міжнародне співробітництво у сфері охорони психічного здоров'я

1. Суб’єкти у сфері охорони психічного здоров’я співпрацюють з відповідними суб’єктами іноземних держав і міжнародними організаціями, недержавними установами та організаціями з метою проведення досліджень у сфері психічного здоров’я, для обміну досвідом та впровадження найкращих практик у сфері психічного здоров’я.
2. Міжнародне співробітництво України у сфері охорони психічного здоров’я здійснюється шляхом:
 - 1) укладення міжнародних угод, включаючи двосторонні угоди у сфері охорони психічного здоров’я;
 - 2) адаптації законодавства України у сфері охорони психічного здоров’я до відповідного законодавства Європейського Союзу;
 - 3) гармонізації законодавства України у сфері охорони психічного здоров’я з нормами та стандартами відповідних міжнародних організацій, зокрема Всесвітньої організації охорони здоров’я, Організації Північноатлантичного договору;
 - 4) обміну професійним досвідом та кращими практиками;
 - 5) навчання, перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців;
 - 6) участі у виконанні спільних проектів у сфері психічного здоров’я;
 - 7) участі у міжнародних конференціях, семінарах та інших заходах, присвячених дослідженням у сфері психічного здоров’я.

Розділ II. СИСТЕМА ОХОРОНИ ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ’Я

Стаття 10. Система охорони психічного здоров’я та її суб’єкти

1. Систему охорони психічного здоров’я складають:
 - 1) суб’єкти охорони психічного здоров’я, їхні права і обов’язки, відносини у сфері психічного здоров’я, врегульовані законодавством;
 - 2) допомога у сфері психічного здоров’я, включаючи послуги у сфері психічного здоров’я;
 - 3) визначені законодавством вимоги, протоколи, настанови та стандарти.
2. До суб’єктів охорони психічного здоров’я належать суб’єкти, що забезпечують організацію надання допомоги у сфері психічного здоров’я або сприяють їй, отримувачі та надавачі послуг у сфері психічного здоров’я.
3. Суб’єктами, що забезпечують організацію надання допомоги у сфері психічного здоров’я або сприяють їй, є:
 - 1) Кабінет Міністрів України;
 - 2) центральні органи виконавчої влади, що в межах забезпечення формування і реалізації державної політики у відповідних сферах здійснюють повноваження у сфері охорони психічного здоров’я;
 - 3) психологічні та медичні служби складових сектору безпеки та оборони України;
 - 4) Національна комісія з питань психічного здоров’я;
 - 5) місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування;
 - 6) саморегулівні організації у сфері психічного здоров’я;
 - 7) громадські об’єднання надавачів послуг у сфері психічного здоров’я, фахівців у сфері психічного здоров’я;
 - 8) суб’єкти, що здійснюють кадрове та наукове забезпечення системи охорони психічного здоров’я;
 - 9) роботодавці;
 - 10) громадські об’єднання людей, які потребують допомоги у сфері психічного здоров’я, включаючи об’єднання осіб з інвалідністю;
 - 11) фахівці у сфері психічного здоров’я, зареєстровані у встановленому порядку як суб’єкт господарювання;
 - 12) юридичні особи, які надають послуги у сфері психічного здоров’я.
4. Отримувачами допомоги у сфері психічного здоров’я є:
 - 1) особи, які прагнуть зміцнення і підтримки власного психологічного благополуччя;
 - 2) особи, які потребують допомоги у сфері психічного здоров’я;
 - 3) члени сім’ї осіб, зазначених у пунктах 1 і 2 цієї частини. До членів сім’ї належать особи, які складають сім’ю відповідно до Сімейного кодексу України;
 - 4) опікун, піклувальник дитини, яка потребує допомоги у сфері психічного здоров’я, особа, яка утримує та виховує таку дитину;
 - 5) опікун недієздатної, піклувальник обмежено дієздатної особи, яка потребує допомоги у сфері психічного здоров’я;
 - 6) працівники, трудові колективи, військові підрозділи (команди), малі соціальні групи та спільноти.

Стаття 11. Повноваження Кабінету Міністрів України у сфері охорони психічного здоров’я

1. До повноважень Кабінету Міністрів України у сфері охорони психічного здоров’я належать:

- 1) забезпечення формування та реалізації державної політики у цій сфері;
- 2) здійснення в межах своїх повноважень організації та управління системою охорони психічного здоров'я;
- 3) спрямування, координація діяльності міністерств, інших органів виконавчої влади, що забезпечують формування і реалізують державну політику у цій сфері, Національної комісії з питань психічного здоров'я;
- 4) здійснення нормативно-правового регулювання у цій сфері, розроблення та затвердження нормативно-правових актів, визначених законом;
- 5) затвердження та контроль виконання програмних документів, спрямованих на захист і зміцнення психічного здоров'я;
- 6) забезпечення міжнародного співробітництва та обміну науковими знаннями у цій сфері;
- 7) забезпечення координації заходів організаційного, кадрового, фінансового, наукового забезпечення системи охорони психічного здоров'я, забезпечення інших умов, необхідних для її розвитку;
- 8) затвердження персонального складу Національної комісії з питань психічного здоров'я;
- 9) інші визначені законом повноваження, пов'язані з формуванням та реалізацією державної політики у цій сфері.

Стаття 12. Повноваження центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я, у сфері охорони психічного здоров'я

1. Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я, у сфері охорони психічного здоров'я:

- 1) бере участь у межах компетенції у формуванні та реалізації державної політики у сфері охорони психічного здоров'я;
- 2) сприяє розвитку в Україні сучасної системи охорони психічного здоров'я;
- 3) здійснює оцінку якості надання послуг у сфері психічного здоров'я в частині, що стосується медичної допомоги;
- 4) визначає організаційні засади надання послуг у сфері психічного здоров'я в частині, що стосується медичної допомоги;
- 5) здійснює контроль додержання законодавства у сфері охорони психічного здоров'я в частині, що стосується медичної допомоги;
- 6) забезпечує розвиток кадрового потенціалу фахівців у сфері психічного здоров'я в частині, що стосується медичної допомоги;
- 7) здійснює міжнародне співробітництво, забезпечує виконання зобов'язань, взятих за міжнародними договорами України з питань, що належать до компетенції центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я;
- 8) розробляє та затверджує стратегічні документи та програми з питань запобігання самогубствам;
- 9) бере участь у межах повноважень у кампаніях, спрямованих на підвищення обізнаності щодо психічного здоров'я, освітніх ініціативах для зменшення стигматизації, заохочення раннього звернення за допомогою; співпрацює із медіа, закладами освіти, об'єднаннями громадян і іншими зацікавленими сторонами для підвищення обізнаності про проблеми, які стосуються психічного здоров'я, стратегії профілактики та доступні послуги;
- 10) забезпечує надання допомоги особам з розладами, пов'язаними із вживанням психоактивних речовин, іншими видами залежності та проявами залежної (адиктивної) поведінки;
- 11) здійснює інші повноваження у сфері охорони психічного здоров'я, визначені законодавством.

Стаття 13. Повноваження центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері соціального захисту населення, у сфері охорони психічного здоров'я

1. Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері соціального захисту населення, у сфері охорони психічного здоров'я:

- 1) бере участь у межах компетенції в організації надання психологічної допомоги, психосоціальних послуг та інших послуг психосоціальної підтримки;
- 2) здійснює нормативно-правове, організаційно-методичне та інформаційне забезпечення надання психосоціальних послуг;
- 3) розробляє програми соціальної та фінансової підтримки для осіб, які потребують додаткової допомоги у зв'язку з наявністю психічних розладів або інших проблем, що стосуються психічного здоров'я;
- 4) бере участь у розробленні програм запобігання ризикам у сфері психічного здоров'я, запобігання самогубствам і підтримки осіб, які стикаються з травматичними подіями, булінгом, злочинністю серед неповнолітніх, та сприяє їх виконанню;
- 5) бере участь у розробленні програм, спрямованих на недопущення дискримінації, зменшення стигматизації та соціальної ізоляції, програм профілактики, особливо для груп ризику, програм, спрямованих на зміцнення психологічної стійкості окремих осіб, сімей і спільнот;

6) бере участь у проведенні досліджень щодо соціально-психологічних аспектів психічного здоров'я, що може включати дослідження соціальних детермінант психічного здоров'я, впливу соціальної політики на психологічне благополуччя та ефективність програм соціальної підтримки;

7) забезпечує організацію і координацію підвищення професійної кваліфікації працівників, які надають психосоціальні послуги;

8) здійснює моніторинг надання психосоціальних послуг, оцінку їх якості та оприлюднює відповідні результати;

9) сприяє поширенню інформації щодо надання психосоціальних послуг, кращого національного та міжнародного досвіду щодо планування та надання психосоціальних послуг;

10) сприяє соціальній інтеграції в суспільство осіб, які мають психічні розлади, інші проблеми, що стосуються психічного здоров'я;

11) сприяє організації надання допомоги особам з розладами, пов'язаними із вживанням психоактивних речовин, іншими видами залежності та проявами залежної (адиктивної) поведінки;

12) забезпечує розвиток кадрового потенціалу надавачів соціальних послуг;

13) бере участь у кампаніях, спрямованих на підвищення обізнаності щодо психічного здоров'я, освітніх ініціативах для зменшення стигматизації, заохочення раннього звернення за допомогою, співпрацює з медіа, закладами освіти, об'єднаннями громадян та іншими зацікавленими сторонами для підвищення обізнаності про проблеми, що стосуються психічного здоров'я, стратегії профілактики та доступні послуги;

14) здійснює в межах компетенції інші повноваження у сфері охорони психічного здоров'я, визначені законодавством.

Стаття 14. Повноваження центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сферах освіти і науки, наукової, науково-технічної діяльності, у сфері охорони психічного здоров'я

1. Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сферах освіти і науки, наукової, науково-технічної діяльності, у сфері охорони психічного здоров'я:

1) визначає перспективи і пріоритетні напрями розвитку освіти у сфері психічного здоров'я, розробляє державні стандарти освіти у цій сфері;

2) здійснює нормативно-правове, організаційно-методичне та інформаційне забезпечення надання психосоціальних послуг та психологічної допомоги учасникам освітнього процесу;

3) організовує і здійснює наукове та методичне забезпечення освіти у сфері психічного здоров'я;

4) співпрацює з іншими органами державної влади з питань формування скоординованого підходу до охорони психічного здоров'я і підтримки в закладах освіти, що включає інтеграцію питань психічного здоров'я в політику у сфері освіти;

5) сприяє розробленню і впровадженню освітніх програм, спрямованих на підвищення рівня обізнаності учасників освітнього процесу у питаннях психічного здоров'я, розвиток соціально-емоційних навичок;

6) забезпечує організацію діяльності психологічної служби в системі освіти, надання психосоціальної та психологічної допомоги у закладах освіти усіх рівнів;

7) створює умови для інклюзивного навчання на всіх рівнях освіти, забезпечує формування та реалізацію державної політики щодо діяльності інклюзивно-ресурсних центрів, які проводять комплексну психолого-педагогічну оцінку розвитку дитини, надають психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові послуги;

8) сприяє системному та кваліфікованому супроводу осіб з особливими освітніми потребами;

9) забезпечує включення освітніх компонентів з питань психічного здоров'я до освітніх програм на всіх рівнях освіти;

10) розробляє та впроваджує профілактичні програми, спрямовані на зміцнення психічного здоров'я, запобігання виникненню психічних розладів, інших проблем, що стосуються психічного здоров'я, серед учасників освітнього процесу;

11) забезпечує підтримку наукових досліджень у сфері психічного здоров'я;

12) організовує взаємодію закладів освіти та наукових установ для обміну досвідом і забезпечення якісних наукових досліджень;

13) бере участь у міжнародному співробітництві в рамках наукової співпраці, розвитку освіти у сфері психічного здоров'я;

14) здійснює інші повноваження у сфері охорони психічного здоров'я, визначені законодавством.

Стаття 15. Повноваження центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику з питань національної безпеки у воєнній сфері, сферах оборони і військового будівництва у мирний час та особливий період, у сфері охорони психічного здоров'я

1. Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику з питань національної безпеки у воєнній сфері, сферах оборони і військового будівництва у мирний час та особливий період, у сфері охорони психічного здоров'я щодо

військовослужбовців Збройних Сил України, розвідувального органу Міністерства оборони України, Державної спеціальної служби транспорту:

1) бере участь у межах компетенції у формуванні та реалізації державної політики у сфері охорони психічного здоров'я, адаптованої до потреб військовослужбовців та членів їхніх сімей;

2) формує єдину систему психологічної підтримки (психологічного забезпечення), спрямовану на збереження психічного здоров'я персоналу та членів їхніх сімей, протягом усього періоду проходження військової (спеціальної) служби;

3) співпрацює з іншими органами державної влади з питань формування скоординованого підходу до охорони психічного здоров'я і психологічної підтримки військовослужбовців;

4) формує єдині підходи до функціонування психологічної служби у сфері охорони психічного здоров'я у Збройних Силах України, розвідувальному органі Міністерства оборони України, Державній спеціальній службі транспорту;

5) організовує професійно-психологічний відбір кандидатів на військову службу, психологічну підготовку персоналу, психологічний супровід виконання службово-бойових завдань, надання психологічної допомоги військовослужбовцям, які пережили травматичні події та можуть мати ризик розвитку психічних розладів, інших проблем, які стосуються психічного здоров'я;

6) бере участь в організації підтримки психічного здоров'я при реалізації заходів системи переходу від військової служби до цивільного життя;

7) визначає порядок і забезпечує проведення відновлювальних (постізоляційних, реінтеграційних) заходів, заходів з адаптації, підтримки (супроводу) осіб, стосовно яких встановлено факт позбавлення особистої свободи внаслідок збройної агресії проти України, з числа військовослужбовців, учасників бойових дій та прирівняних до них осіб після їх звільнення;

8) організовує реагування на психотравмівні ситуації, пов'язані з виконанням військовослужбовцями обов'язків військової служби (службових обов'язків), участю у воєнних (бойових) діях чи в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки, та на кризові життєві обставини;

9) запроваджує протоколи та багаторівневу систему психологічної допомоги для виявлення і вирішення проблем, що стосуються психічного здоров'я, своєчасного надання допомоги та забезпечення доступу до екстрених служб психічного здоров'я;

10) є замовником підготовки надавачів послуг у сфері психічного здоров'я, фахівців у сфері психічного здоров'я;

11) організовує проведення досліджень з питань психічних розладів, інших проблем, що стосуються психічного здоров'я військовослужбовців, вивчення соціально-психологічного клімату у військових частинах, підрозділах;

12) реалізує освітні програми для військовослужбовців з метою підвищення обізнаності про психічне здоров'я, зменшення стигматизації та надання інформації про керування бойовим стресом, психологічну стійкість та звернення за допомогою у разі психічних розладів, інших проблем, що стосуються психічного здоров'я;

13) реалізує інформаційно-просвітницькі програми з питань психічного здоров'я у Збройних Силах України, розвідувальному органі Міністерства оборони України, Державній спеціальній службі транспорту;

14) здійснює інші повноваження у сфері охорони психічного здоров'я, визначені законодавством.

Стаття 16. Повноваження центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сферах забезпечення публічної безпеки і порядку, охорони та захисту прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, охорони та захисту державного кордону, цивільного захисту, у сфері охорони психічного здоров'я

1. Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сферах забезпечення публічної безпеки і порядку, охорони та захисту прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, охорони та захисту державного кордону, цивільного захисту, у сфері охорони психічного здоров'я:

1) бере участь у формуванні та реалізує в межах повноважень державну політику у сфері охорони психічного здоров'я, адаптовану до потреб військовослужбовців Національної гвардії України та Державної прикордонної служби України, поліцейських, осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, членів їхніх сімей;

2) здійснює нормативно-правове регулювання та організаційно-методичне забезпечення у сфері охорони психічного здоров'я, забезпечує проведення інформаційно-просвітницьких заходів з питань психологічного забезпечення;

3) організовує та забезпечує функціонування медичної та психологічної служб (підрозділів) у Міністерстві внутрішніх справ України, Національній гвардії України, центральних органах виконавчої влади у сфері забезпечення публічної безпеки і порядку, охорони та захисту прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, охорони та захисту державного кордону, цивільного захисту;

4) забезпечує ефективну взаємодію та співпрацює з органами державної влади, науково-дослідними установами з метою підвищення спроможності системи охорони психічного здоров'я, надання комплексної підтримки та психологічної допомоги військовослужбовцям Національної гвардії України та Державної прикордонної служби України, поліцейським, особам рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, членам їхніх сімей під час психологічної допомоги;

5) здійснює координацію надання послуг із психологічної допомоги (супроводу) і психологічної реабілітації військовослужбовців Національної гвардії України та Державної прикордонної служби України, поліцейських, осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту;

6) забезпечує реалізацію державних програм щодо профілактики психічних розладів, інших проблем, що стосуються психічного здоров'я, підтримки психологічного благополуччя військовослужбовців Національної гвардії України та Державної прикордонної служби України, поліцейських, осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту;

7) забезпечує реалізацію програми підтримки членів сімей військовослужбовців Національної гвардії України та Державної прикордонної служби України, поліцейських, осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту;

8) є замовником підготовки фахівців у сфері психічного здоров'я;

9) здійснює міжнародне співробітництво у сфері психічного здоров'я;

10) здійснює інші повноваження у сфері охорони психічного здоров'я, визначені законодавством.

Стаття 17. Повноваження центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері соціального захисту ветеранів війни, у сфері охорони психічного здоров'я

1. Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері соціального захисту ветеранів війни, у сфері охорони психічного здоров'я:

1) бере участь у формуванні та реалізує політику у сфері психічного здоров'я, адаптовану до потреб ветеранів війни, осіб, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною, постраждалих учасників Революції Гідності, членів сімей таких осіб і членів сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, членів сімей загиблих (померлих) Захисників і Захисниць України;

2) співпрацює з іншими органами державної влади з питань формування скоординованого підходу до охорони психічного здоров'я;

3) організовує проведення досліджень у сфері психічного здоров'я ветеранів війни, осіб, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною, постраждалих учасників Революції Гідності, членів сімей таких осіб і членів сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, членів сімей загиблих (померлих) Захисників і Захисниць України, спрямованих на виявлення проблем психічного здоров'я, факторів ризику, покращення результатів надання допомоги і розроблення політик та програм у сфері психічного здоров'я, що ґрунтуються на фактичних даних;

4) реалізує програми та забезпечує надання комплексних послуг з питань психічного здоров'я ветеранам війни, особам, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною, постраждалим учасникам Революції Гідності, членам сімей таких осіб і членам сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, членам сімей загиблих (померлих) Захисників і Захисниць України;

5) сприяє розробленню і виконанню програм реабілітації та відновлення для ветеранів із психічними розладами, іншими проблемами, що стосуються психічного здоров'я;

6) забезпечує організацію підтримки психічного здоров'я при реалізації заходів системи переходу від військової служби до цивільного життя;

7) сприяє реалізації заходів, спрямованих на допомогу особам з розладами, пов'язаними із вживанням психоактивних речовин, іншими видами залежності та проявами залежної (адиктивної) поведінки;

8) здійснює інші повноваження у сфері психічного здоров'я, визначені законодавством.

Стаття 18. Повноваження інших центральних органів виконавчої влади, що реалізують державну політику у сфері охорони психічного здоров'я

1. Інші центральні органи виконавчої влади, що реалізують державну політику у сфері охорони психічного здоров'я, в межах своїх повноважень забезпечують:

1) виконання державних цільових програм розвитку системи охорони психічного здоров'я та міжнародних програм;

2) організацію надання послуг у сфері психічного здоров'я юридичними особами, що належать до сфери їх управління, незалежно від організаційно-правової форми, базуючись на протоколах і стандартах надання таких послуг;

3) здійснення заходів щодо недопущення дискримінації та протидії стигматизації, формування поваги до всіх осіб незалежно від стану їхнього психічного здоров'я;

4) реалізацію ініціатив та проектів, спрямованих на підтримку психічного здоров'я різних верств населення;

5) співпрацю з іншими органами державної влади з питань формування скоординованого підходу до охорони психічного здоров'я;

6) здійснення інших повноважень у сфері психічного здоров'я, визначених законодавством.

Стаття 19. Повноваження місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування у сфері охорони психічного здоров'я

1. Основним завданням місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування у сфері охорони психічного здоров'я є здійснення координації системи охорони психічного здоров'я на рівні регіонів, районів та територіальних громад. Зазначені суб'єкти здійснюють свою діяльність з метою забезпечення доступності послуг у сфері психічного здоров'я для всіх верств населення, реалізації людиноцентричного принципу, підтримання участі осіб із психічними розладами, іншими проблемами, що стосуються психічного здоров'я, в житті суспільства.

2. Місцеві органи виконавчої влади в межах повноважень, визначених законодавством, забезпечують:

- 1) дотримання вимог законодавства у сфері охорони психічного здоров'я;
- 2) додержання прав і свобод громадян у сфері охорони психічного здоров'я;
- 3) виконання державних, регіональних та місцевих програм у сфері охорони психічного здоров'я;
- 4) взаємодію з органами місцевого самоврядування для забезпечення функціонування ефективної системи охорони психічного здоров'я;
- 5) активну участь у процесах реформування системи інституційного догляду і забезпечення формування інклюзивних систем підтримки на рівні громад;
- 6) реалізацію інших повноважень, визначених законом та делегованих органами місцевого самоврядування.

3. Органи місцевого самоврядування в межах повноважень, визначених законодавством:

- 1) організовують надання якісних послуг у сфері психічного здоров'я, сприяють формуванню спроможної мережі закладів охорони здоров'я, соціального захисту, інших суб'єктів господарювання, які мають право надавати послуги у сфері психічного здоров'я;
- 2) здійснюють управління закладами охорони здоров'я, закладами соціального захисту, які належать територіальним громадам або перебувають у їхній спільній власності, організовують їх матеріально-технічне та фінансове забезпечення;
- 3) розробляють і затверджують місцеві програми у сфері охорони психічного здоров'я;
- 4) сприяють діяльності громадських об'єднань фахівців у сфері психічного здоров'я, громадських об'єднань осіб з психічними розладами, іншими проблемами, що стосуються психічного здоров'я, осіб з інвалідністю, залучають таких осіб до співпраці та партнерства у цій сфері;
- 5) організовують інформування осіб з психічними розладами, іншими проблемами, що стосуються психічного здоров'я, про їхні права у сфері охорони психічного здоров'я;
- 6) забезпечують проведення просвітницьких заходів, сприяють реалізації ініціатив і проектів, спрямованих на підвищення обізнаності населення у питаннях психічного здоров'я, недопущення дискримінації та протидію стигматизації, повагу до всіх осіб незалежно від стану їхнього психічного здоров'я;
- 7) забезпечують підтримання участі осіб із психічними розладами, іншими проблемами, що стосуються психічного здоров'я, у всіх аспектах життя суспільства та територіальних громад;
- 8) створюють умови для реалізації мультидисциплінарного підходу до вирішення проблем, що стосуються психічного здоров'я, із застосуванням індивідуального підходу до надання послуг та здійснення заходів у сфері психічного здоров'я;
- 9) сприяють надавачам послуг у сфері психічного здоров'я всіх форм власності та громадським об'єднанням у сфері психічного здоров'я;
- 10) здійснюють заходи щодо розвитку та підтримки комунальних закладів охорони здоров'я, закладів соціальної сфери, які надають послуги у сфері психічного здоров'я;
- 11) організовують надання послуг населенню у сфері психічного здоров'я через комунальні заклади охорони здоров'я, соціальні служби;
- 12) забезпечують підтримку сімей, в яких проживають особи з психічними розладами;
- 13) здійснюють інші повноваження у сфері охорони психічного здоров'я, передбачені законодавством.

Стаття 20. Національна комісія з питань психічного здоров'я

1. Національна комісія з питань психічного здоров'я (далі - Національна комісія) є постійно діючим колегіальним органом, юридичною особою публічного права, що функціонує в організаційно-правовій формі державної установи та належить до сфери управління Кабінету Міністрів України, здійснює функції у сфері охорони психічного здоров'я, визначені цим Законом та іншими актами законодавства. Національна комісія є неприбутковою організацією.

2. Національна комісія:

- 1) бере участь у розробленні нормативно-правових актів у сфері охорони психічного здоров'я, погоджує проекти актів Кабінету Міністрів України та центральних органів виконавчої влади, що стосуються сфери охорони психічного здоров'я;
- 2) здійснює підготовку пропозицій, планів дій, проектів програм, стратегій та рекомендацій щодо здійснення заходів, спрямованих на поліпшення психологічного благополуччя населення та вдосконалення системи охорони психічного здоров'я;
- 3) щороку готує та оприлюднює доповідь про систему психічного здоров'я в Україні, звіт про свою діяльність та подає зазначені документи до Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України та саморегульвних організацій у сфері психічного здоров'я;
- 4) здійснює координацію діяльності заінтересованих сторін у сфері психічного здоров'я;
- 5) здійснює міжнародне співробітництво у сфері психічного здоров'я;
- 6) здійснює аналіз та оцінку ефективності державної політики у сфері психічного здоров'я, моніторинг додержання законодавства у сфері охорони психічного здоров'я;
- 7) бере участь у прогнозуванні потреб населення у сфері психічного здоров'я;

- 8) організовує навчання та проведення інформаційно-просвітницьких заходів з питань психічного здоров'я;
- 9) здійснює супровід інформаційного забезпечення сфери психічного здоров'я;
- 10) створює і веде Державний реєстр саморегульованих організацій у сфері психічного здоров'я;
- 11) створює і веде Реєстр надавачів послуг у сфері психічного здоров'я;
- 12) здійснює сертифікацію фахівців у сфері психічного здоров'я відповідно до цього Закону;
- 13) здійснює нагляд за діяльністю саморегульованих організацій у сфері психічного здоров'я, зокрема ініціює перегляд їхнього статусу у разі виявлення порушення законодавства;
- 14) здійснює інші повноваження, передбачені цим Законом та іншими актами законодавства.

3. Склад Національної комісії формується на засадах рівного представництва членів Національної комісії, делегованих центральними органами виконавчої влади, та членів Національної комісії від саморегульованих організацій у сфері психічного здоров'я, громадських об'єднань надавачів послуг у сфері психічного здоров'я та фахівців у сфері психічного здоров'я.

Членом Національної комісії, який здійснює свої повноваження на постійній основі, може бути громадянин України, який має вищу освіту фахівця у сфері психічного здоров'я, не притягався до кримінальної відповідальності чи відповідальності за корупційні правопорушення або правопорушення, пов'язані з корупцією, має загальний стаж роботи не менше семи років та вільно володіє державною мовою.

Члени Національної комісії від саморегульованих організацій у сфері психічного здоров'я, громадських об'єднань надавачів послуг у сфері психічного здоров'я та фахівців у сфері психічного здоров'я обираються за результатами відкритого конкурсу. Конкурс організовує незалежна конкурсна комісія, до складу якої входять представники державних органів, міжнародних організацій та незалежні експерти. Порядок проведення конкурсу, склад конкурсної комісії, вимоги до кандидатів і критерії їх оцінювання затверджуються Кабінетом Міністрів України. Члени Національної комісії від саморегульованих організацій у сфері психічного здоров'я, громадських об'єднань надавачів послуг у сфері психічного здоров'я та фахівців у сфері психічного здоров'я здійснюють свої повноваження на постійній основі.

Порядок проведення конкурсу та критерії призначення членів Національної комісії від центральних органів виконавчої влади, які будуть здійснювати свої повноваження на постійній основі, визначаються внутрішніми нормативними актами таких органів з урахуванням вимог абзацу другого цієї частини.

До Національної комісії призначаються члени від центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я, центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері соціального захисту населення, центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері освіти і науки, наукової, науково-технічної діяльності, центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику з питань національної безпеки у воєнній сфері, сферах оборони і військового будівництва у мирний час та особливий період, центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сферах забезпечення публічної безпеки і порядку, охорони та захисту прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, охорони та захисту державного кордону, цивільного захисту, центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері соціального захисту ветеранів війни, осіб, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною, постраждалих учасників Революції Гідності, членів сімей таких осіб і членів сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, членів сімей загиблих (померлих) Захисників і Захисниць України. Кожний із зазначених органів делегує двох представників, один із яких здійснює повноваження на постійній основі, а другий делегується за рішенням керівника відповідного органу та бере участь у роботі Національної комісії на громадських засадах, суміщаючи ці обов'язки з основною роботою у відповідному органі. Член Національної комісії, який бере участь у роботі Національної комісії на громадських засадах, не може бути обраний Головою або заступником Голови Національної комісії.

4. Національна комісія утворюється Кабінетом Міністрів України та у своїй діяльності керується Конституцією та законами України, міжнародними договорами України, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України, актами Президента України, Кабінету Міністрів України, а також статутом, що затверджується Кабінетом Міністрів України.

Організаційною формою діяльності Національної комісії є засідання.

Для забезпечення діяльності Національної комісії утворюється її секретаріат.

За рішенням Національної комісії при ній може створюватися на громадських засадах Рада отримувачів послуг у сфері охорони психічного здоров'я.

5. Національна комісія здійснює свою діяльність на принципах:

- 1) незалежності у прийнятті рішень;
- 2) прозорості процедур;
- 3) відповідальності за прийняті рішення;
- 4) орієнтації на міжнародні стандарти.

Діяльність Національної комісії є відкритою та прозорою, вона інформує громадськість про свою діяльність шляхом розміщення на своєму офіційному веб-сайті та інших офіційних веб-ресурсах:

звітів про діяльність, прийнятих рішень та іншої відповідної інформації;

трансляції своїх засідань онлайн у режимі реального часу та оприлюднення їх відеозаписів.

6. Персональний склад Національної комісії затверджує Кабінет Міністрів України. Строк повноважень члена Національної комісії становить чотири роки. Особа не може бути членом Національної комісії більше двох строків підряд.

7. Голова та заступники Голови Національної комісії обираються на засіданні Національної комісії з числа її членів. Голова та заступники Голови Національної комісії призначаються на посаду і звільняються з посади Кабінетом Міністрів України за поданням Національної комісії.

8. На Голову Національної комісії та його заступників, а також членів Національної комісії, які здійснюють свої повноваження на постійній основі, та працівників секретаріату не поширюється дія Закону України "Про державну службу". Голова, заступники Голови Національної комісії, члени Національної комісії, які здійснюють свої повноваження на постійній основі, є суб'єктами, на яких поширюється дія Закону України "Про запобігання корупції".

9. Фінансування діяльності Національної комісії здійснюється за рахунок коштів державного бюджету та з інших джерел, не заборонених законодавством.

Обсяг асигнувань з державного бюджету на утримання Національної комісії, у тому числі розмір видатків на оплату праці її працівників, щороку встановлюється Верховною Радою України окремим рядком під час затвердження Державного бюджету України.

Стаття 21. Саморегулювання у сфері психічного здоров'я

1. В Україні можуть створюватися і діяти саморегулівні організації у сфері психічного здоров'я - неприбуткові добровільні об'єднання фізичних та юридичних осіб за відповідним напрямом підприємницької чи професійної діяльності у цій сфері.

Саморегулівні організації у сфері психічного здоров'я створюються для захисту прав і законних інтересів своїх членів, підвищення їхнього професійного рівня та якості надання послуг, розгляду скарг на дії своїх членів.

2. Саморегулівні організації у сфері психічного здоров'я:

1) визначають правила і стандарти підприємницької та професійної діяльності, обов'язкові для виконання всіма членами таких організацій;

2) впроваджують норми професійної етики у практичну діяльність членів організацій, у тому числі шляхом розроблення та затвердження кодексів професійної етики;

3) встановлюють процедури контролю за дотриманням правил і стандартів підприємницької та професійної діяльності, норм професійної етики, зокрема кодексу професійної етики;

4) визначають механізм відшкодування шкоди, завданої споживачам послуг психічного здоров'я внаслідок надання членами саморегулівної організації послуг неналежної якості;

5) беруть участь у сертифікації фахівців у сфері психічного здоров'я відповідно до цього Закону та порядку сертифікації, затвердженого Кабінетом Міністрів України;

6) сприяють підвищенню професійного рівня своїх членів, зокрема проводять заходи безперервного професійного розвитку фахівців у сфері психічного здоров'я;

7) інформують Національну комісію про порушення членами організацій стандартів професійної діяльності у сфері психічного здоров'я;

8) мають право подавати до Національної комісії пропозиції щодо нормативно-правових актів у сфері психічного здоров'я;

9) виконують інші функції, визначені Кабінетом Міністрів України за поданням Національної комісії.

3. Неприбуткове добровільне об'єднання може набути статусу саморегулівної організації у сфері психічного здоров'я, якщо воно відповідає таким умовам:

1) провадить діяльність у цій сфері не менше п'яти років;

2) має не менше 80 відсотків фахівців у сфері психічного здоров'я у загальному складі об'єднання;

3) наявність міжнародної акредитації освітніх стандартів, етичного кодексу та процедури регуляції етичної поведінки своїх членів.

Для саморегулівних організацій, що представляють об'єднання фахівців, які працюють у певному науково обґрунтованому методі психотерапії (психотерапевтичному методі), додатковою вимогою є належність (акредитація) до міжнародних фахових асоціацій відповідного методу психотерапії.

4. Неприбуткове добровільне об'єднання фізичних та юридичних осіб набуває статусу саморегулівної організації у сфері психічного здоров'я з дня його реєстрації Національною комісією і внесення відомостей про нього до Державного реєстру саморегулівних організацій у сфері психічного здоров'я.

Після набуття статусу саморегулівної організації Національна комісія забезпечує механізми синхронізації даних реєстру сертифікованих фахівців у певному науково обґрунтованому методі психотерапії (психотерапевтичному методі), який веде відповідна саморегулівна організація, з Реєстром надавачів послуг у сфері психічного здоров'я.

5. Порядок діяльності саморегулівних організацій у сфері психічного здоров'я, а також інші вимоги до таких організацій визначаються Кабінетом Міністрів України за поданням Національної комісії.

Стаття 22. Діяльність у сфері охорони психічного здоров'я на рівні територіальної громади

1. На рівні територіальної громади здійснюються такі заходи з охорони психічного здоров'я:

1) оцінювання потреб у послугах у сфері психічного здоров'я, збирання інформації щодо стану забезпеченості послугами у сфері психічного здоров'я, оцінка їх якості;

2) організація комплексної підтримки психічного здоров'я, налагодження співпраці надавачів медичних послуг, закладів підтримки психічного здоров'я, громадських центрів психічного здоров'я, закладів освіти, соціальних служб, психологічних служб складових сектору безпеки та оборони України, громадських об'єднань;

3) створення служб і програм підтримки психічного здоров'я у громаді, що включає громадські центри психічного здоров'я, групи підтримки, консультаційні служби та ініціативи з інформування та просвітницької роботи у сфері психічного здоров'я, спрямовані на задоволення потреб місцевого населення, розроблення локальних маршрутів допомоги та визначення принципів координації послуг щодо того чи іншого виду розладів та інших проблем, що стосуються психічного здоров'я;

4) проведення кампаній з підвищення обізнаності громадян, семінарів та освітніх програм, у тому числі які мають на меті зменшення стигматизації, покращення розуміння проблем, що стосуються психічного здоров'я, та популяризацію поведінки, спрямованої на пошук необхідної допомоги;

5) підтримка для кризового втручання у психічне здоров'я і запобігання самогубствам, забезпечення співпраці із службами екстреної медичної допомоги, надавачами медичних послуг, фахівцями у сфері психічного здоров'я;

6) підтримка надавачів послуг у сфері психічного здоров'я всіх форм власності та громадських об'єднань у сфері психічного здоров'я, а також забезпечення виконання програм та роботи груп підтримки за принципом "рівний - рівному".

2. На рівні територіальних громад здійснюються заходи, спрямовані на подолання соціальної ізоляції осіб з психічними розладами, іншими проблемами, що стосуються психічного здоров'я, шляхом їх включення до соціальних спільнот, забезпечення їх підтриманого проживання, соціального супроводу під час працевлаштування, надання реабілітаційних і соціальних послуг.

Стаття 23. Цифрові послуги у сфері охорони психічного здоров'я

1. Послуги у сфері психічного здоров'я, а саме психосоціальні послуги, психологічні послуги, психотерапія та послуги з психологічної реабілітації, можуть надаватися з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, що передбачає комунікацію (взаємодію) двох або більше учасників (фахівців у сфері психічного здоров'я та осіб, які потребують допомоги у сфері психічного здоров'я), з метою надання допомоги у сфері психічного здоров'я або супервізії. Така комунікація (взаємодія) здійснюється з дотриманням законодавства у сфері захисту персональних даних, електронної ідентифікації та електронних довірчих послуг, а також захисту інформації в інформаційно-комунікаційних системах.

2. Надання послуг у сфері психічного здоров'я з використанням інформаційно-комунікаційних технологій забезпечують фахівці у сфері психічного здоров'я.

3. Порядок надання послуг у сфері психічного здоров'я з використанням інформаційно-комунікаційних технологій визначається Кабінетом Міністрів України за поданням Національної комісії з метою забезпечення стандартизації та безпеки цього процесу.

Розділ III. ВИДИ ДОПОМОГИ У СФЕРІ ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я**Стаття 24.** Класифікація видів допомоги у сфері психічного здоров'я

1. Для цілей цього Закону розрізняють такі види допомоги у сфері психічного здоров'я:

- 1) психосоціальна допомога;
- 2) психологічна допомога;
- 3) психотерапія;
- 4) психологічна реабілітація;
- 5) психіатрична допомога.

2. Правові та організаційні засади забезпечення громадян психіатричною допомогою встановлені Законом України "Про психіатричну допомогу", основні організаційні та правові засади надання соціальних послуг - Законом України "Про соціальні послуги", правові, організаційні та економічні засади проведення реабілітації особи з обмеженнями повсякденного функціонування у сфері охорони здоров'я - Законом України "Про реабілітацію у сфері охорони здоров'я".

Стаття 25. Засади та класифікація психосоціальної допомоги

1. Психосоціальна допомога - це діяльність, спрямована на задоволення психологічних і соціальних потреб людей з метою покращення якості їхнього життя шляхом надання доступу до інформації про психічне здоров'я, розвитку навичок подолання стресу, психологічної стійкості і психологічного відновлення, підтримки, орієнтованої на зменшення почуття соціальної ізоляції, розвитку здатності до самовизначення і самозарадності.

Основні завдання психосоціальної допомоги:

1) оцінювання потреб і труднощів особи та визначення факторів, що сприяють дистресу, зниженню психологічного благополуччя та якості її життя;

2) надання особам інформації про їхній психічний стан та доступні варіанти допомоги;

3) створення безпечного простору для осіб, в якому можна відкрито висловлювати свої емоції та перестороги;

4) навчання практичним навичкам і стратегіям психологічної стійкості, у тому числі методам управління стресом, емоційної саморегуляції, релаксації, технікам цілепокладання та вирішення проблем;

5) допомога особам у визначенні та вирішенні конкретних проблем чи викликів у їхньому житті, сприяння зв'язкам із мережами соціальної підтримки;

6) перенаправлення осіб у разі необхідності для отримання інших видів допомоги або спеціалізованих послуг, забезпечення комплексної підтримки та безперервності допомоги.

2. Психосоціальна допомога включає види допомоги, під час яких використовуються інформування, психологічна підтримка та/або консультування та інтервенції, спрямовані на поведінкову переорієнтацію. Основними видами психосоціальної допомоги є психологічна просвіта та інформування (психоедукація), перша психологічна допомога, психологічні втручання низької інтенсивності, неформальні послуги у сфері психічного здоров'я.

3. Психологічна просвіта та інформування (психоедукація) - це проведення інформаційно-просвітницької роботи з питань психічного здоров'я з метою профілактики та запобігання розвитку психічних розладів, інших проблем, що стосуються психічного здоров'я, формування загального уявлення про психічне здоров'я та навичок турботи про нього.

Основні завдання психологічної просвіти та інформування (психоедукації):

1) надання інформації про ознаки, прояви, причини і перебіг психічних розладів, інших проблем, що стосуються психічного здоров'я, та стратегії психологічної допомоги;

2) навчання практичним навичкам психологічної стійкості та стратегіям для управління стресом і покращення загального самопочуття;

3) допомога окремим особам і сім'ям у розпізнаванні ознак кризових ситуацій, пов'язаних із психічними розладами та іншими проблемами, що стосуються психічного здоров'я, розроблення планів безпеки для вирішення кризових ситуацій;

4) надання інформації для самодопомоги, прийняття рішень і здатності шукати допомоги у сфері психічного здоров'я, коли це необхідно;

5) популяризація профілактики, раннього виявлення ознак психічних розладів та інших проблем, що стосуються психічного здоров'я, дотримання здорового способу життя для підтримки психічного здоров'я, навчання розпізнаванню факторів ризику і захисних факторів та здоров'язберігаючим практикам, які допомагають підтримувати психологічне благополуччя і психічне здоров'я.

4. Перша психологічна допомога - це короткотривалий вид допомоги, спрямований на відновлення відчуття безпеки та соціально-емоційного зв'язку з іншими людьми, пом'якшення наслідків впливу стресу і відновлення почуття контролю над ситуацією для осіб, які пережили кризові, екстремальні або травмивні події. Перша психологічна допомога може надаватися особою, що не є фахівцем у сфері психічного здоров'я, проте пройшла навчання і володіє базовими навичками надання першої психологічної допомоги.

Основні завдання першої психологічної допомоги:

1) оцінювання поточних потреб та труднощів осіб, яким надається допомога;

2) надання практичної допомоги у задоволенні базових потреб осіб, яким надається допомога;

3) надання емоційної підтримки особам, яким надається допомога;

4) надання допомоги в отриманні інформації, встановлення зв'язку із представниками інших служб, допомоги яких потребує особа;

5) захист осіб, яким надається допомога, від подальшої шкоди та безпосереднього впливу кризової, екстремальної або травмивної події, що відбулася.

5. Психологічні втручання низької інтенсивності - це науково обґрунтовані короткострокові форми та методи допомоги у сфері психічного здоров'я, спрямовані на покращення окремих аспектів психічного здоров'я та психологічного благополуччя людини, що можуть супроводжуватися матеріалами і техніками для самодопомоги.

6. Неформальна допомога у сфері психічного здоров'я - це допомога, що надається окремими особами, групами чи організаціями, які можуть не бути надавачами послуг чи фахівцями у сфері охорони психічного здоров'я.

Стаття 26. Неформальна допомога у сфері психічного здоров'я

1. Неформальна допомога у сфері психічного здоров'я може ґрунтуватися на особистому досвіді, взаємодії за принципом "рівний - рівному" або ініціативах на рівні громад та доповнює формалізовану допомогу, що надається фахівцями у сфері психічного здоров'я і в разі потреби супроводжується супервізією.

2. Неформальна допомога у сфері психічного здоров'я включає:

1) програми та групи підтримки за принципом "рівний - рівному";

2) онлайн-форуми та спільноти;

3) підтримку на основі віри;

4) заходи, семінари та кампанії для підвищення обізнаності про проблеми, що стосуються психічного здоров'я, зменшення стигматизації та сприяння психологічному благополуччю;

5) програми і заходи рухової активності, рекреаційні, творчі програми та заходи;

б) інші заходи, що не передбачають здійснення психологічного оцінювання та досліджень у сфері психічного здоров'я, застосування методів психологічного консультування чи психотерапії.

3. Основні завдання програм та груп підтримки за принципом "рівний - рівному":

1) організація безпечного простору і освітнього середовища для розширення соціальних зв'язків та створення відчуття причетності до підтримуючих мереж осіб із схожим досвідом;

2) забезпечення позитивних зразків для наслідування, позитивного впливу підтримки за принципом "рівний - рівному";

3) запобігання появі або подальшому розвитку психічних розладів, інших проблем, що стосуються психічного здоров'я;

4) розширення можливостей для формування психологічної стійкості та переорієнтації поведінки, спрямованої на пошук допомоги, розвиток впевненості, комунікативних та соціальних навичок.

Стаття 27. Психологічна допомога

1. Психологічна допомога є комплексом заходів, спрямованих на розвиток соціально-психологічної компетентності осіб, зняття психоемоційної напруги та гармонізацію психічного стану, розвиток психологічної стійкості та здатності до соціальної адаптації особи або групи осіб. Психологічна допомога може надаватися у формі кризового психологічного втручання, психологічного консультування, психодіагностичних, психокорекційних та відновних заходів а також "гарячих ліній" психологічної допомоги.

2. Кризове психологічне втручання - це психологічна допомога людині, яка перебуває у стані кризи. Кризове психологічне втручання базується на принципах короткостроковості, реалістичності кризової допомоги та необхідності відновлення відчуття контролю над ситуацією. Основним методом кризового втручання є кризове психологічне консультування, крім того, в кризове втручання може бути включена перша психологічна допомога безпосередньо після екстремальної, кризової або травмівної ситуації.

Основні завдання кризового психологічного втручання:

1) виявлення проблеми та допомога у поясненні центральної проблеми кризи, з якою зіткнулася особа;

2) з'ясування дій особи, яка переживає кризу, аналіз кроків, що вже здійснювалися для вирішення проблеми, зменшення емоційної напруги і допомога у відновленні здатності до раціонального мислення;

3) допомога в пошуку шляхів виходу з кризи з послідовним розглядом усіх можливих варіантів поведінки особи та аналіз усіх можливих негативних і позитивних наслідків намічених дій, обрання найбільш практичних варіантів;

4) перенаправлення у разі необхідності для отримання інших видів психологічної допомоги.

3. Психологічне консультування здійснюється шляхом надання емоційної підтримки, психоедукації та оцінювання ресурсів і можливостей отримувача послуг, що допомагає прийняти усвідомлене рішення щодо бажаних поведінкових змін; надання допомоги, спрямованої на усвідомлення впливу стрес-факторів; розширення самоусвідомлення та підвищення психологічної компетентності; зміни ставлення до проблеми, підвищення психологічної стійкості, відповідальності, засвоєння нових моделей поведінки.

Психологічне консультування проводиться з урахуванням результатів психологічної діагностики і надається особам, які перебувають у межах психологічної норми та не мають встановлених розладів психічного здоров'я.

Основні завдання психологічного консультування:

1) допомога у подоланні психічних, психосоціальних, емоційних, поведінкових проблем та інших проблем, що стосуються психічного здоров'я;

2) допомога особам, які потребують емоційної підтримки у складних життєвих обставинах, підтримки у прийнятті життєвих рішень або психологічної просвіти та інформування (психоедукації) щодо станів власного психічного здоров'я або психічного здоров'я близьких осіб;

3) перенаправлення у разі необхідності для отримання інших видів послуг у сфері психічного здоров'я;

4) надання психологічної допомоги членам сім'ї особи або іншим особам, які здійснюють догляд за особою.

4. "Гарячі лінії" психологічної допомоги надають конфіденційну та анонімну підтримку особам, які переживають гострий стрес, кризові ситуації або інші проблеми, що стосуються психічного здоров'я, за допомогою телефону, текстових повідомлень, чата чи електронної пошти.

Основні завдання "гарячих ліній" психологічної допомоги:

1) надання емоційної підтримки;

2) оцінювання рівня ризику щодо безпеки особи, зокрема наявності суїцидальних думок або самоушкодження, розроблення планів безпеки та перенаправлення до відповідних служб для забезпечення послідовності надання психологічної допомоги;

3) надання інформації про методи самодопомоги і стратегії управління стресом та доступні ресурси.

5. Психологічна допомога у складі соціальних послуг здійснюється відповідно до Закону України "Про соціальні послуги".

Стаття 28. Психотерапія

1. Психотерапія - це цілісне, свідоме та планомірне застосування науково обґрунтованих психотерапевтичних методів (методів психотерапії) з метою допомоги особам у вирішенні та подоланні проблем психічного здоров'я, покращенні якості життя, запобіганні заподіяння шкоди собі або іншим особам.

2. Психотерапія проводиться в індивідуальному, сімейному або груповому форматі, за запитом особи або групи осіб.

3. Основні завдання психотерапії:

1) дослідження психологічних проблем та оцінювання стану особи, яка звернулася за допомогою;

2) поліпшення суб'єктивного самопочуття, зміцнення психічного здоров'я та профілактика чи лікування психічних розладів, інших проблем, що стосуються психічного здоров'я;

3) розвиток самосвідомості, сприяння процесу особистісного розвитку, досягненню оптимального рівня соціального функціонування особи та підвищення якості життя;

4) взаємодія з іншими фахівцями у разі необхідності надання комплексної допомоги з дотриманням вимог щодо конфіденційності;

5) направлення у разі необхідності для отримання інших видів послуг у сфері психічного здоров'я.

4. Методи психотерапії застосовуються відповідно до наукових даних щодо їх ефективності для вирішення завдань психотерапії, лікування психічних розладів, інших проблем, що стосуються психічного здоров'я, згідно з галузевими стандартами та протоколами у сфері охорони психічного здоров'я, а також з урахуванням бажання особи, яка отримує психотерапію.

Стаття 29. Психологічна реабілітація

1. Психологічна реабілітація спрямована на сприяння відновленню, покращення функціонування особи та якості її життя шляхом поєднання психологічної і психотерапевтичної допомоги, діяльності з розвитку соціальних навичок та соціальної підтримки, залучення ресурсів громади.

Основні складові психологічної реабілітації:

1) комплексне оцінювання особи - проведення ретельного оцінювання для визначення сильних сторін, потреб і цілей особи, що може включати оцінювання стану її фізичного та психічного здоров'я, соціальної підтримки, професійних навичок та інших чинників;

2) розроблення індивідуального плану допомоги відповідно до унікальних потреб і цілей особи;

3) виконання програми реабілітації особи та втручань, що ґрунтуються на фактичних даних та принципі доведеної ефективності;

4) надання особі можливостей розвивати та вдосконалювати свої навички у сферах спілкування, вирішення проблем, регулювання емоцій, соціальні та професійні навички;

5) надання особі соціальної підтримки та інтеграція в громаду - сприяння підтриманню зв'язків із соціальним оточенням, участі у громадських заходах і розвитку соціальних зв'язків;

6) надання особі допомоги у досягненні професійних цілей шляхом впровадження програм підтримки працевлаштування, професійного навчання, заходів з адаптації на робочому місці;

7) залучення членів сім'ї, законних представників, підтримуючого соціального оточення до процесу реабілітації особи, щоб забезпечити додаткове заохочення, ресурси та соціальну підтримку, а також сприяти розвитку почуття причетності та спільності.

2. Психологічна допомога в реабілітації здійснюється відповідно до Закону України "Про реабілітацію у сфері охорони здоров'я".

Стаття 30. Комплексна допомога у сфері психічного здоров'я

1. Комплексна допомога у сфері психічного здоров'я - це втручання, що передбачає поєднання різних видів допомоги у сфері психічного здоров'я, медичних і соціальних послуг відповідно до індивідуальних потреб з метою цілісної підтримки особи із психічними розладами, іншими проблемами, що стосуються психічного здоров'я, забезпечення відновлення психічного здоров'я, досягнення психологічного благополуччя.

Комплексна допомога у сфері психічного здоров'я також включає профілактику, раннє виявлення, реабілітацію та заохочення відповідної допомоги, орієнтованої на отримувача послуг.

Комплексна допомога у сфері психічного здоров'я включає програми психологічного відновлення та відповідні послуги для окремих категорій населення відповідно до їхніх потреб та з урахуванням доступних науково обґрунтованих методів. Програми психологічного відновлення - це цілісні, структуровані комплекси заходів, спрямовані на відновлення та збереження психічного здоров'я та психологічного благополуччя, розвиток психологічної стійкості та сприяння соціальній адаптації осіб, які зазнали впливу стресових або травматичних подій, зокрема військовослужбовців та членів їхніх сімей.

2. Кейс-менеджмент - це форма організації надання комплексної допомоги у сфері охорони психічного здоров'я, що передбачає оцінювання ситуації та визначення потреб отримувача послуг, визначення цілей та планування заходів для їх досягнення, здійснення моніторингу та оцінки результатів надання допомоги.

Метою кейс-менеджменту є сприяння цілісній, особистісно-орієнтованій допомозі, що відповідає потребам осіб, яким надається допомога, і цілям допомоги, передбачає координацію та полегшення доступу до комплексних послуг і підтримки.

Кейс-менеджмент застосовується у разі, якщо звернення особи містить більше двох проблемних запитів і передбачає довгострокову роботу, вирішення проблеми потребує залучення додаткових ресурсів або особа не може отримати доступ до життєво необхідних їй послуг.

Основні завдання кейс-менеджменту осіб з психічними розладами, іншими проблемами, що стосуються психічного здоров'я:

- 1) проведення всебічного оцінювання для розуміння потреб особи, її сильних сторін, ресурсів і цілей;
- 2) співпраця з особою для розроблення індивідуального плану допомоги, що відповідає її унікальним потребам і цілям;
- 3) координація та полегшення доступу до допомоги у сфері психічного здоров'я та іншої необхідної підтримки у суміжних сферах для забезпечення безперервності допомоги;
- 4) захист прав і орієнтація на потреби отримувача послуг у різних сферах, включаючи охорону здоров'я, соціальні послуги, освіту та зайнятість;
- 5) надання індивідуальної підтримки у формах та обсязі, що відповідають потребам особи;
- 6) здійснення моніторингу прогресу особи у сфері психічного здоров'я та коригування плану надання допомоги для забезпечення ефективного задоволення її потреб;
- 7) забезпечення доступу особи до ресурсів та підтримки у громаді, які можуть покращити якість її життя та сприяти відновленню;
- 8) залучення членів сім'ї, законних представників, підтримуючого соціального оточення до догляду за особою та процесу відновлення.

Розділ IV. ПРОФІЛАКТИКА ПСИХІЧНИХ РОЗЛАДІВ, ІНШИХ ПРОБЛЕМ, ЩО СТОСУЮТЬСЯ ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я, ПОПУЛЯРИЗАЦІЯ ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я

Стаття 31. Основи збереження психічного здоров'я і профілактики психічних розладів, інших проблем, що стосуються психічного здоров'я

1. З метою збереження психічного здоров'я населення держава реалізує комплекс регуляторних, адміністративних, організаційних та інших заходів, що стосуються охорони психічного здоров'я, сприяє досягненню і розвитку психологічного благополуччя населення. Такі заходи передбачають:

- 1) розроблення та впровадження політики з підтримки психічного здоров'я працівників на підприємствах, в установах, організаціях незалежно від форми власності, що включає заходи популяризації психічного здоров'я та профілактики розладів, оцінювання потреб та систему задоволення потреб у сфері психічного здоров'я;
- 2) розвиток механізмів самозвернення, у тому числі шляхом забезпечення якісного функціонування "гарячих ліній" психологічної допомоги, зокрема через мережу Інтернет;
- 3) інтегрування послуг у сфері психічного здоров'я в систему медичної допомоги;
- 4) розвиток програм і послуг у сфері психічного здоров'я на рівні громади.

2. Для забезпечення якісного скринінгу, раннього виявлення ознак психічних розладів, інших проблем, що стосуються психічного здоров'я, перенаправлення таких осіб для надання інших видів допомоги запроваджуються заходи навчання і підвищення кваліфікації для психологів, які працюють у закладах освіти, які проходять військову (спеціальну) службу у складових сектору безпеки та оборони України, соціальних працівників, медичних працівників, стимулювання їх до виявлення психічних розладів, інших проблем, що стосуються психічного здоров'я, надання таким особам необхідної підтримки та спрямування їх для надання допомоги.

3. Управління і координація в системі психічного здоров'я здійснюються для швидкого реагування та запобігання поглибленню проблем, сприяння загальному благополуччю і включають:

- 1) поширення матеріалів про психічне здоров'я, стратегії самодопомоги та доступні ресурси підтримки;
- 2) надання соціальних послуг, а також забезпечення соціально-психологічної підтримки окремим категоріям осіб, визначеним статтею 6 цього Закону;
- 3) функціонування "гарячих ліній" психологічної допомоги;
- 4) створення системи раннього виявлення, що забезпечує цільову підтримку осіб із психічними розладами, іншими проблемами, що стосуються психічного здоров'я;
- 5) створення мереж підтримки за принципом "рівний - рівному", де люди з досвідом психічних розладів, інших проблем, що стосуються психічного здоров'я, можуть надавати емоційну підтримку іншим людям, які стикаються з подібними проблемами;
- 6) підтримка саморегульвних організацій, громадських об'єднань надавачів послуг у сфері психічного здоров'я, фахівців у сфері психічного здоров'я.

Стаття 32. Популяризація психічного здоров'я

1. Популяризація психічного здоров'я охоплює комплекс заходів, спрямованих на підвищення інформованості населення щодо психічного здоров'я, його значення, а також інформування про необхідність піклування про психічне здоров'я.

2. Держава сприяє популяризації психічного здоров'я шляхом:

- 1) поширення науково обґрунтованих знань з питань підтримки психічного здоров'я, недопущення дискримінації та запобігання стигматизації за ознакою стану психічного здоров'я;
- 2) формування психологічної культури, що передбачає дбайливе ставлення до власного психічного здоров'я і здоров'я оточуючих, піклування про психічне здоров'я, своєчасне звернення за допомогою;
- 3) формування ціннісного ставлення юнацтва і молоді до власного психічного здоров'я;
- 4) забезпечення доступності послуг у сфері психічного здоров'я;
- 5) надання грантів для залучення інститутів громадянського суспільства, у тому числі молодіжних та дитячих громадських об'єднань, до реалізації проектів популяризації психічного здоров'я;
- 6) поширення в медіа соціальної реклами, спрямованої на підтримку психічного здоров'я, дбайливого ставлення до психічного здоров'я, піклування про нього, своєчасного звернення за допомогою;
- 7) використання інших способів відповідно до законодавства.

3. Органи державної влади та органи місцевого самоврядування в межах компетенції забезпечують регулювання і реалізацію відповідних заходів у сфері психічного здоров'я.

Стаття 33. Охорона психічного здоров'я на робочому місці

1. Кожний роботодавець може розробити та затвердити програму психосоціальної підтримки працівників на робочому місці.

Розділ V. КАДРОВЕ, НАУКОВЕ ТА ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИСТЕМИ ОХОРОНИ ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я

Стаття 34. Кадрове забезпечення системи охорони психічного здоров'я

1. Підготовка та безперервний професійний розвиток фахівців за спеціальностями, визначеними Кабінетом Міністрів України, за державним замовленням для потреб системи охорони психічного здоров'я здійснюються відповідними закладами вищої та післядипломної освіти згідно із законодавством про освіту. Підвищення рівня професійної кваліфікації фахівців у сфері психічного здоров'я також здійснюють інші суб'єкти освітньої діяльності, які забезпечують безперервний професійний розвиток фахівців у сфері психічного здоров'я.

2. Національна комісія у встановленому законодавством порядку бере участь у розробленні стандартів вищої освіти за спеціальностями, визначеними Кабінетом Міністрів України.

3. Програма розвитку кадрових ресурсів у системі психічного здоров'я затверджується Кабінетом Міністрів України.

Стаття 35. Суб'єкти, які здійснюють кадрове та наукове забезпечення системи охорони психічного здоров'я

1. До суб'єктів, які здійснюють кадрове та наукове забезпечення системи охорони психічного здоров'я, належать:

- 1) наукові установи, що беруть участь у реалізації державної політики щодо охорони психічного здоров'я;
- 2) заклади освіти незалежно від підпорядкування та форми власності, які ліцензовані щодо надання освітніх послуг з підготовки фахівців у сфері психічного здоров'я;
- 3) інші суб'єкти освітньої діяльності, які забезпечують безперервний професійний розвиток фахівців у сфері психічного здоров'я.

Стаття 36. Наукове забезпечення системи охорони психічного здоров'я

1. Наукове забезпечення системи охорони психічного здоров'я здійснюється шляхом використання доказових даних у сфері психічного здоров'я, проведення наукових досліджень та впровадження їх результатів при формуванні державної політики у сфері психічного здоров'я.

2. Національна комісія здійснює координацію наукової роботи у сфері психічного здоров'я.

3. Фінансування за рахунок коштів державного бюджету наукових досліджень у сфері психічного здоров'я здійснюється за пріоритетними напрямками, запропонованими Національною комісією та визначеними у встановленому законодавством порядку.

Стаття 37. Фінансове забезпечення системи охорони психічного здоров'я

1. Державне фінансове забезпечення системи охорони психічного здоров'я здійснюється відповідно до бюджетного законодавства.

2. Джерелами фінансування системи охорони психічного здоров'я є:

- 1) кошти державного бюджету;
- 2) кошти місцевих бюджетів;
- 3) благодійні внески;
- 4) кошти міжнародних організацій;
- 5) кошти з інших джерел, не заборонених законодавством.

3. Фінансування надання гарантованого державою обсягу безоплатних медичних і реабілітаційних послуг у сфері психічного здоров'я, лікарських засобів здійснюється відповідно до законодавства про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення.

4. Фінансування надання соціальних послуг у сфері психічного здоров'я здійснюється відповідно до законодавства про соціальні послуги.

Розділ VI. КОНТРОЛЬ І НАГЛЯД ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ З НАДАННЯ ПОСЛУГ У СФЕРІ ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я

Стаття 38. Система стандартів у сфері охорони психічного здоров'я

1. Дотримання стандартів у сфері охорони психічного здоров'я є обов'язковим для всіх надавачів послуг у цій сфері.

2. Систему стандартів у сфері охорони психічного здоров'я складають державні соціальні нормативи та галузеві стандарти, у тому числі стандарти соціальних послуг та галузеві стандарти у сфері охорони здоров'я, стандарти якості, встановлені нормативно-правовими актами, що враховують і забезпечують імплементацію міжнародних стандартів у сфері охорони психічного здоров'я та визначають цілі, яких необхідно досягти у процесі надання послуг у сфері психічного здоров'я, зокрема засновані на даних щодо підтвердженної ефективності методів і форм надання допомоги у сфері психічного здоров'я та інших форм підтримки, а також етичні та професійні стандарти фахівців у сфері психічного здоров'я.

3. Для фахівців у сфері психічного здоров'я проводиться супервізія, яка полягає у їхній професійній підтримці та спрямована на забезпечення якості послуг, подолання професійних труднощів, аналіз та усунення недоліків у роботі, вдосконалення організації її роботи, мотивування до професійного розвитку, забезпечення дотримання етичних норм та стандартів надання послуг у сфері психічного здоров'я, запобігання професійному вигоранню, забезпечення емоційної підтримки.

Положення про супервізію затверджується Кабінетом Міністрів України.

Стаття 39. Безперервний професійний розвиток та сертифікація фахівців у сфері психічного здоров'я

1. Безперервний професійний розвиток фахівців у сфері психічного здоров'я (далі - безперервний професійний розвиток) полягає у постійному процесі навчання та вдосконалення професійних компетентностей фахівців у сфері психічного здоров'я, спрямованому на надання якісної допомоги у цій сфері.

2. Безперервний професійний розвиток та сертифікація фахівців у сфері психічного здоров'я здійснюються в порядку, затвердженому Кабінетом Міністрів України, з урахуванням положень цього Закону.

Сертифікація фахівців у сфері психічного здоров'я враховує результати їхнього безперервного професійного розвитку.

3. Атестація осіб, які є медичними працівниками, фахівцями з вищою немедичною освітою з психологічної допомоги та духовної опіки у сфері охорони здоров'я, які є працівниками закладів охорони здоров'я, здійснюється в порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я.

Атестація психотерапевтів з числа таких осіб включає наявність відповідного сертифіката, що підтверджує опанування певного науково обґрунтованого психотерапевтичного методу згідно із стандартами та програмами міжнародних організацій і спільнот або програмами, акредитованими такими організаціями, отриманого у порядку, визначеному частиною шостою цієї статті.

4. Фахівці у сфері психічного здоров'я, на яких не поширюється дія частини третьої цієї статті, проходять сертифікацію, яка здійснюється окремо для психотерапевтів та за професійними напрямами роботи фахівців у сфері психічного здоров'я.

5. Сертифікація за професійними напрямами роботи фахівців у сфері психічного здоров'я (освіта, соціальна сфера, безпека та оборона, інші сфери, визначені у порядку сертифікації) передбачає підтвердження їхньої компетентності та здійснюється Національною комісією. За результатами сертифікації фахівцям видається відповідний сертифікат, а інформація про сертифікованих фахівців вноситься до Реєстру надавачів послуг у сфері охорони психічного здоров'я.

Обов'язковою вимогою для сертифікації фахівців у сфері психічного здоров'я за професійними напрямами роботи є наявність вищої освіти не нижче першого (бакалаврського) рівня у цій сфері, а також теоретичного навчання пропедевтики психічних розладів.

6. Сертифікація психотерапевтів передбачає підтвердження опанування ними певного науково обґрунтованого психотерапевтичного методу (методу психотерапії) згідно із стандартами та програмами міжнародних організацій і спільнот або програмами, акредитованими такими організаціями, та здійснюється саморегульованими організаціями відповідно до правил, встановлених їхніми статутними та іншими внутрішніми документами. Таке опанування методу психотерапії включає завершення курсу теоретичного навчання, що включає пропедевтику психічних розладів, та практичного навчання такому методу, а також навчальної практики та клінічної практики під супервізією, якщо її проходження передбачено цим методом.

Інформація про сертифікованих фахівців у науково обґрунтованих психотерапевтичних методах вноситься до реєстрів таких саморегульованих організацій, інтегрованих із Реєстром надавачів послуг у сфері охорони психічного здоров'я, який ведеться Національною комісією.

Обов'язковою вимогою для сертифікації психотерапевтів є наявність вищої освіти не нижче другого (магістерського) рівня у цій сфері.

Сертифікат психотерапевта може бути відкликаний саморегулювальною організацією у разі порушення ним вимог, що регулюють професійну діяльність, зокрема порушення етичних норм та стандартів.

Фахівець у сфері психічного здоров'я не має права практикувати в психотерапевтичному методі (методі психотерапії) без наявності дійсної сертифікації в цьому методі, крім випадків навчальної практики та клінічної практики під супервізією.

Стаття 40. Контроль і нагляд за діяльністю з надання послуг у сфері охорони психічного здоров'я

1. Контроль і нагляд за додержанням законодавства про охорону психічного здоров'я, державних стандартів, критеріїв і вимог, спрямованих на забезпечення психічного здоров'я населення, нормативів та етичних принципів професійної діяльності у сфері охорони психічного здоров'я, здійснює Національна комісія.

2. Органи виконавчої влади, до повноважень яких належить регулювання питань охорони психічного здоров'я згідно з цим Законом, здійснюють контроль у відповідній сфері діяльності.

Стаття 41. Формування і ведення електронних реєстрів у сфері охорони психічного здоров'я

1. У системі охорони психічного здоров'я функціонують Державний реєстр саморегулівних організацій у сфері психічного здоров'я та Реєстр надавачів послуг у сфері психічного здоров'я, створення і ведення яких належить до компетенції Національної комісії.

Положення про Державний реєстр саморегулівних організацій у сфері психічного здоров'я, про Реєстр надавачів послуг у сфері психічного здоров'я та порядок їх ведення затверджуються Кабінетом Міністрів України.

2. Інформація, що міститься в Державному реєстрі саморегулівних організацій у сфері психічного здоров'я, Реєстрі надавачів послуг у сфері психічного здоров'я, крім інформації з обмеженим доступом, є відкритою, в тому числі у форматі відкритих даних, та з урахуванням потреб осіб з порушенням зору. Особа має право повного безоплатного доступу до всіх відомостей про себе, що містяться в Державному реєстрі саморегулівних організацій у сфері психічного здоров'я, Реєстрі надавачів послуг у сфері психічного здоров'я.

3. Доступ осіб до інформації, що міститься в Державному реєстрі саморегулівних організацій у сфері психічного здоров'я, Реєстрі надавачів послуг у сфері психічного здоров'я, здійснюється через:

1) офіційні веб-сайти держателя зазначених реєстрів;

2) Єдиний державний вебпортал електронних послуг.

4. Держателем Державного реєстру саморегулівних організацій у сфері психічного здоров'я, Реєстру надавачів послуг у сфері психічного здоров'я є Національна комісія, що здійснює організаційні заходи, пов'язані із забезпеченням функціонування зазначених реєстрів та їхніх складових.

Власником Державного реєстру саморегулівних організацій у сфері психічного здоров'я, Реєстру надавачів послуг у сфері психічного здоров'я є держава в особі Національної комісії.

Створення, ведення та адміністрування електронних реєстрів системи охорони психічного здоров'я здійснюються відповідно до цього Закону та законів України "Про захист інформації в інформаційно-комунікаційних системах", "Про захист персональних даних", "Про авторське право і суміжні права" та "Про публічні електронні реєстри".

5. Суб'єктом ведення Державного реєстру саморегулівних організацій у сфері психічного здоров'я, Реєстру надавачів послуг у сфері психічного здоров'я є Національна комісія.

6. Державний реєстр саморегулівних організацій у сфері психічного здоров'я, Реєстр надавачів послуг у сфері психічного здоров'я у порядку електронної взаємодії здійснюють обмін інформацією з Єдиним державним реєстром юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань, Єдиною державною електронною базою з питань освіти та іншими автоматизованими системами та інформаційними ресурсами в обсязі та у випадках, визначених законом.

7. Відомості про фізичних осіб, що містяться в електронних реєстрах у сфері охорони психічного здоров'я, можуть бути використані центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову та бюджетну політику, під час здійснення верифікації державних виплат виключно за наявності добровільної згоди реципієнтів таких виплат, у якій зазначено обсяг відомостей, право на оброблення яких надається.

Стаття 42. Відповідальність за порушення законодавства про охорону психічного здоров'я

1. Особи, винні у порушенні законодавства про охорону психічного здоров'я, несуть цивільну, адміністративну або кримінальну відповідальність згідно із законодавством.

Розділ VII. ПРИКІНЦЕВІ ТА ПЕРЕХІДНІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Цей Закон набирає чинності з дня, наступного за днем його опублікування, та вводиться в дію через один рік з дня його опублікування.

2. Встановити, що

1) протягом шести років з дня опублікування цього Закону є добровільними:

сертифікація фахівців у сфері психічного здоров'я, передбачена частинами четвертою - шостою статті 39 цього Закону;

наявність сертифіката, що підтверджує опанування певного науково обґрунтованого психотерапевтичного методу згідно із стандартами та програмами міжнародних організацій і спільнот або програмами, акредитованими такими організаціями для атестації психотерапевтів з числа осіб, які є медичними працівниками, фахівцями з вищою немедичною освітою з психологічної допомоги та духовної опіки у сфері охорони здоров'я, які є працівниками закладів охорони здоров'я, передбачена абзацом другим частини третьої статті 39 цього Закону.

Через шість років з дня опублікування цього Закону така сертифікація та наявність сертифіката є обов'язковими;

2) через три роки з дня опублікування цього Закону послуги у сфері психічного здоров'я, що фінансуються за рахунок коштів державного або місцевих бюджетів, можуть надаватися лише сертифікованими фахівцями у сфері психічного здоров'я.

3. Внести зміни до таких законів України:

1) у статті 32 Основ законодавства України про охорону здоров'я (Відомості Верховної Ради України, 1993 р., № 4, ст. 19 із наступними змінами):

частину першу викласти в такій редакції:

"Держава сприяє утвердженню здорового способу життя населення шляхом поширення наукових знань з питань охорони здоров'я, організації медичного, екологічного і фізичного виховання, популяризації психічного здоров'я та профілактики психічних розладів, інших проблем, що стосуються психічного здоров'я, здійснення заходів, спрямованих на підвищення гігієнічної культури населення, створення необхідних умов, у тому числі медичного контролю, для заняття фізичною культурою, спортом і туризмом, розвиток мережі лікарсько-фізкультурних закладів, профілакторіїв, баз відпочинку та інших оздоровчих закладів, на боротьбу із шкідливими для здоров'я людини звичками, встановлення системи соціально-економічного стимулювання осіб, які ведуть здоровий спосіб життя";

частину третю виключити;

2) пункт 22 частини першої статті 26 Закону України "Про місцеве самоврядування в Україні" (Відомості Верховної Ради України, 1997 р., № 24, ст. 170 із наступними змінами) викласти в такій редакції:

"22) затвердження програм соціально-економічного та культурного розвитку, програм у сфері охорони психічного здоров'я відповідних адміністративно-територіальних одиниць, цільових програм з інших питань місцевого самоврядування";

3) підпункт "а" пункту 2 частини першої статті 3 Закону України "Про запобігання корупції" (Відомості Верховної Ради України, 2014 р., № 49, ст. 2056 із наступними змінами) викласти в такій редакції:

"а) посадові особи юридичних осіб публічного права, які не зазначені у пункті 1 частини першої цієї статті, члени Ради Національного банку України (крім Голови Національного банку України), особи, які входять до складу наглядової ради державного банку, державного підприємства або державної організації, що має на меті одержання прибутку, господарського товариства, у статутному капіталі якого більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі, члени Ради нагляду за аудиторською діяльністю Органу суспільного нагляду за аудиторською діяльністю, які не є особами, зазначеними у пункті 1 частини першої цієї статті, посадові особи та інспектори Інспекції із забезпечення якості Органу суспільного нагляду за аудиторською діяльністю, члени Ради Аудиторської палати України, посадові особи Аудиторської палати України та працівники комітету з контролю якості аудиторських послуг Аудиторської палати України та комітетів з контролю якості аудиторських послуг професійних організацій аудиторів та бухгалтерів, Голова, заступники Голови, інші члени Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти, крім обраних з числа здобувачів вищої освіти та представників всеукраїнських об'єднань організацій роботодавців, а також посадові особи секретаріату Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти, Голова, заступники Голови, члени Національної комісії з питань психічного здоров'я, які здійснюють свої повноваження на постійній основі";

4) у Законі України "Про соціальні послуги" (Відомості Верховної Ради України, 2019 р., № 18, ст. 73):

підпункт "г" пункту 15 частини першої статті 1 викласти в такій редакції:

"г) психічні та поведінкові розлади, у тому числі пов'язані із вживанням психоактивних речовин, іншими видами залежності та проявами залежної (адиктивної) поведінки";

пункт 3 частини другої статті 16 викласти в такій редакції:

"3) комплексні спеціалізовані соціальні послуги, що надаються певній категорії отримувачів соціальних послуг (ВІЛ-інфікованим особам, особам із залежністю від психотропних речовин, іншими видами залежності та проявами залежної (адиктивної) поведінки, особам, які постраждали від торгівлі людьми, біженцям, особам із психічними розладами та іншим)";

частину другу статті 20 викласти в такій редакції:

"2. Оцінювання потреб особи/сім'ї у соціальних послугах здійснюють фахівець із соціальної роботи, соціальний працівник, соціальний менеджер. У разі необхідності до оцінювання потреб особи/сім'ї у соціальних послугах залучаються медичні, педагогічні працівники, інші фахівці, в тому числі у сфері психічного здоров'я".

4. Установити, що перший склад Національної комісії з питань психічного здоров'я формується відповідно до статті 20 цього Закону з урахуванням особливостей, визначених цим пунктом. Враховуючи відсутність саморегулювних організацій у сфері психічного здоров'я, визнаних відповідно до цього Закону, половина членів Національної комісії з питань психічного здоров'я обирається за результатами відкритого конкурсу від громадських об'єднань надавачів послуг у сфері психічного здоров'я та фахівців у сфері психічного здоров'я.

5. Кабінету Міністрів України:

1) протягом дев'яти місяців з дня набрання чинності цим Законом:

підготувати та подати на розгляд Верховної Ради України законопроект про внесення змін до Закону України "Про психіатричну допомогу" щодо приведення його у відповідність із цим Законом та пропозиції щодо приведення інших законів України у відповідність із цим Законом;

- забезпечити розроблення та затвердження статуту Національної комісії з питань психічного здоров'я згідно з цим Законом, а також інших нормативно-правових актів, передбачених цим Законом, необхідних для обрання членів Національної комісії з питань психічного здоров'я;
- забезпечити прийняття інших нормативно-правових актів, передбачених цим Законом, та привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Законом і забезпечити набрання ними чинності одночасно із введенням у дію цього Закону;
- забезпечити внесення змін до національного класифікатора ДК 009:2010 "Класифікація видів економічної діяльності", затвердженого наказом Державного комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики від 11 жовтня 2010 року № 457, якими передбачити вид економічної діяльності "надання послуг у сфері психічного здоров'я";
- забезпечити приведення міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади їх нормативно-правових актів у відповідність із цим Законом та прийняття нормативно-правових актів, передбачених цим Законом;
- 2) протягом одного року з дня набрання чинності цим Законом:
- забезпечити проведення передбаченого цим Законом відкритого конкурсу на посади членів Національної комісії з питань психічного здоров'я від громадських об'єднань надавачів послуг у сфері психічного здоров'я та фахівців у сфері психічного здоров'я;
- забезпечити делегування членів Національної комісії з питань психічного здоров'я центральними органами виконавчої влади відповідно до цього Закону;
- утворити Національну комісію з питань психічного здоров'я та затвердити її персональний склад;
- забезпечити розроблення, прийняття та приведення у відповідність із цим Законом професійних стандартів та стандартів вищої освіти фахівців у сфері психічного здоров'я;
- 3) у 2026 році поінформувати Верховну Раду України про стан виконання цього Закону.

Президент України

В. ЗЕЛЕНСЬКИЙ

м. Київ
15 січня 2025 року
№ 4223-IX

Про систему охорони психічного здоров'я в Україні
Закон України від 15.01.2025 № 4223-IX
Прийняття від 15.01.2025
Постійна адреса:
<https://zakon.rada.gov.ua/go/4223-20>

Законодавство України
станом на 18.02.2025
чинний

4223-20

Публікації документа

- Голос України від 07.02.2025 — № 26